

Program „Mladi za netoksičnu životnu sredinu u Srbiji -2025/26“

Prvi Koordinacioni sastanak

16.05.2025.

Uvodna prezentacija

Jasminka Randelović, mr biohem.

Alternativa za bezbednije hemikalije (ALHem)

Program se realizuje uz finansijsku podršku Programa za promociju tranzicije Ministarstva spoljnih poslova Republike Češke, u okviru projekta „Edukacija mladih za ekološki odgovornu Srbiju“ kojeg realizuju Arnika - Program o toksičnim hemikalijama i otpadu i Alternativa za bezbednije hemikalije (ALHem) u okviru Programa za promociju tranzicije.

ALHem – Alternativa za bezbednije hemikalije je organizacija civilnog društva iz Beograda, osnovana 2013. godine, radi ostvarivanja ciljeva u oblasti **održivog razvoja**-unapređenja zdravlja ljudi i životne sredine sa posebnim fokusom na **smanjenje rizika od hemikalija i proizvoda koji ih sadrže**.

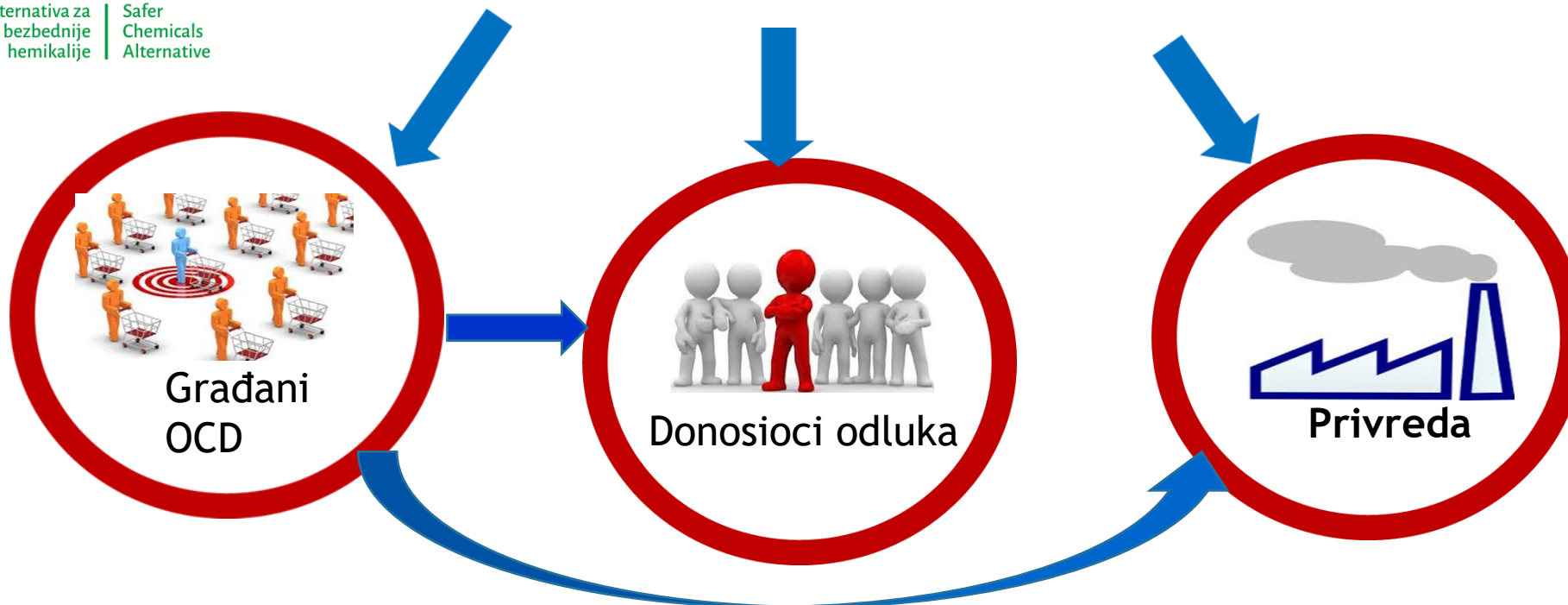
ALHem je član:

- IPEN (<https://ipen.org/>)
- European Environmental Bureau (EEB - www.eeb.org)
- The Health and Environment Alliance (HEAL - www.env-health.org)
- Koalicija 27 (<https://www.koalicija27.org/>)
- South East Europe Network on Natural Resources, Energy and Transport (SEENET) <https://see-net.net/>

ŠTA RADIMO?

Pokrećemo promenu ka bezbednijem životnom okruženju

Pomažemo građanima da se zaštite od opasnih hemikalija i proizvoda pravilnim izborom pri kupovini i načinom korišćenja.

Pružamo podršku udruženjima za zaštitu potrošača i drugim organizacijama civilnog društva u cilju jačanja njihovih kapaciteta u ovoj oblasti.

Radimo na **unapređenju politika** u ovoj oblasti putem **javnog zagovaranja** ka nadležnim organima u skladu sa Globalnim strateškim okvirom za hemikalije i politikom EU.

Pratimo sprovođenje propisa testiranjem proizvoda na tržištu Srbije i objavljujemo dobijene rezultate (watch dog mehanizam).

Informišemo i edukujemo privredne subjekte o bezbednom upravljanju hemikalijama; promovišemo bezbednije alternative za najopasnije hemikalije.

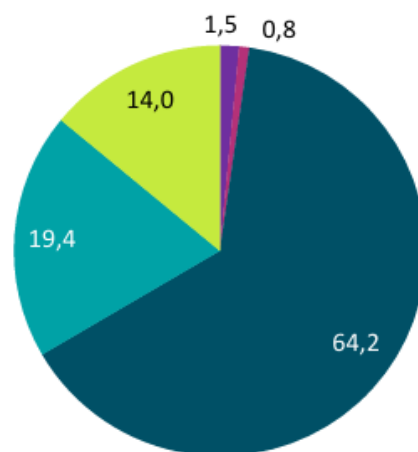
84% građana EU je zabrinuto za zdravlje zbog prisustva štetnih hemikalija u potrošačkim proizvodima
(Eurostat, Eurobarometer, 2024)

EU

Da li je
zabrinutost
opravdana?

3.1. Потрошња хемикалија опасних по здравље људи према класама опасности (%) Consumption of chemicals hazardous to human health by hazard classes (%)

Република Србија
Републички завод за статистику
Statistical Office of the Republic of Serbia

ISSN 0354-3641

БИЛТЕН/BULLETIN

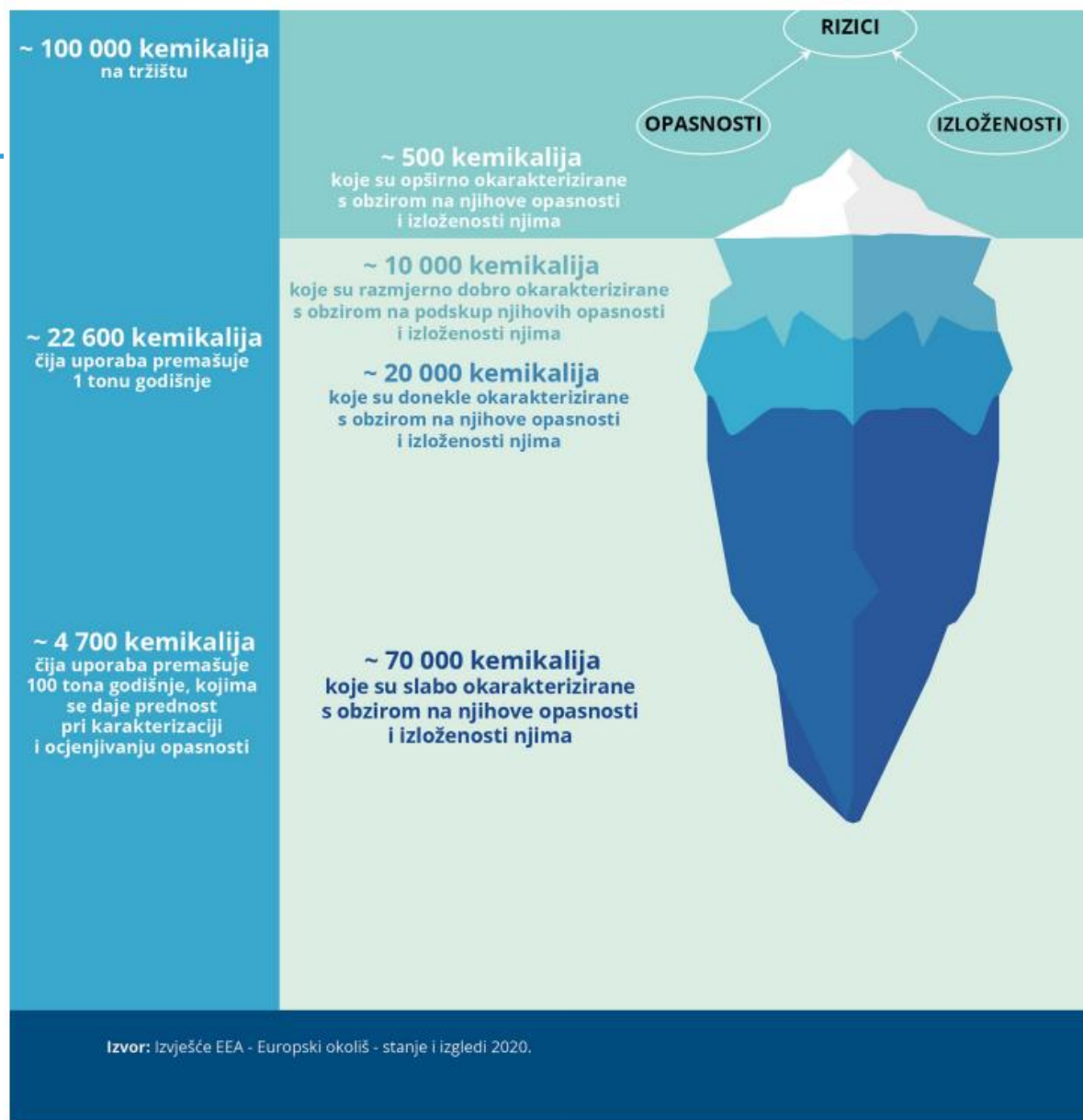
ЕКО-БИЛТЕН, 2023.
ECO-BULLETIN, 2023

ОПАСНЕ ХЕМИКАЛИЈЕ
HAZARDOUS CHEMICALS

SRBIJA

Neistraženo područje hemijskih rizika

Koje opasne hemikalije su najčešće prisutne u proizvodima svakodnevne potrošnje?

PLASTIKA

Omekšivači plastike - Ftalati
Aditivi za veću otpornost plastike – Bisfenol A
Usporivači gorenja – polibromovani usporivači

TEKSTIL

Sredstva za ispiranje - Nonilfenoli
Fluorovana jedinjenja
Aplikacije od mekane plastike

MATERIJALI KOJI DOLAZE U KONTAKT SA HRANOM

Bisfenol A
Per-fluorovane supstance
Aromatični amini
VOC
Teški metali
Formaldehid
Melamin

PREDMETI OD METALA

Teški metali

Substance koje izazivaju zabrinutost

engl. Substances of Very High Concern (SVHC)

Karcinogene 1A/1B

Mutagene 1A/1B

Reproduktivno Toksične 1A/1B

+

(v) **Persistentne**

(v) **Bioakumulativne**

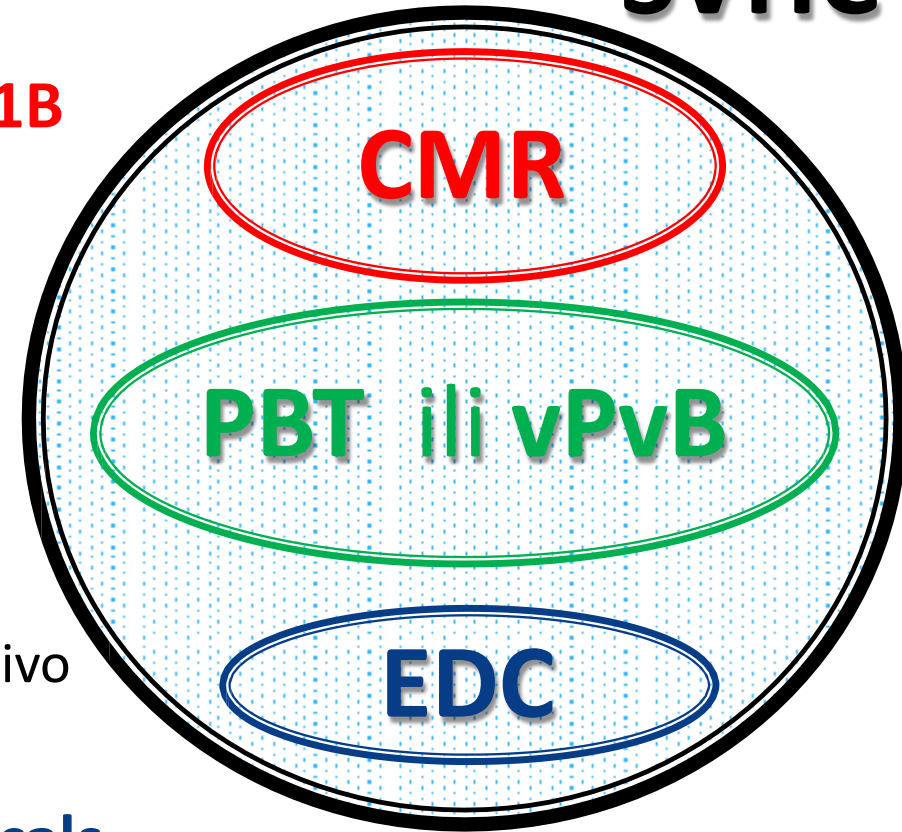
Toksične

+

one koje predstavljaju ekvivalentan nivo zabrinutosti npr. endokrini ometači

Endocrine Disrupting Chemicals

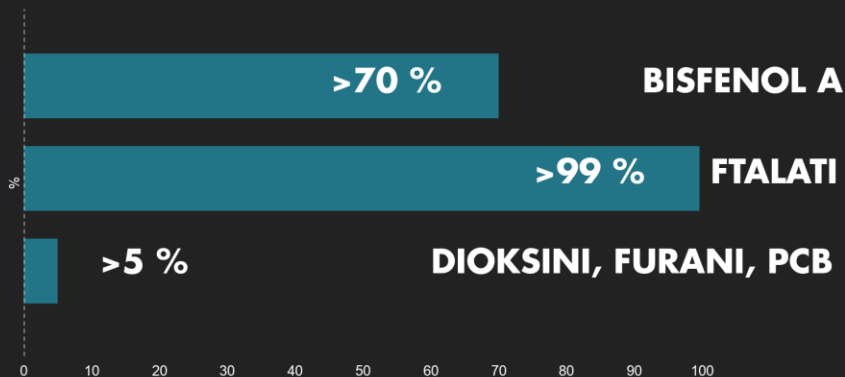
SVHC

EDC U URINU TRUDNICA

% POZITIVNIH UZORAKA URINA

Najznačajnijim izvorom ovih hemikalija smatra se hrana, ali i udahnut vazduh iz životnog okruženja.

Izvor:: Exposition des femmes enceintes françaises aux polluants de l'environnement : Santé publique France publie les premiers résultats de l'étude - Tome 1 : les polluants organiques, Santé publique France, DEC 2016

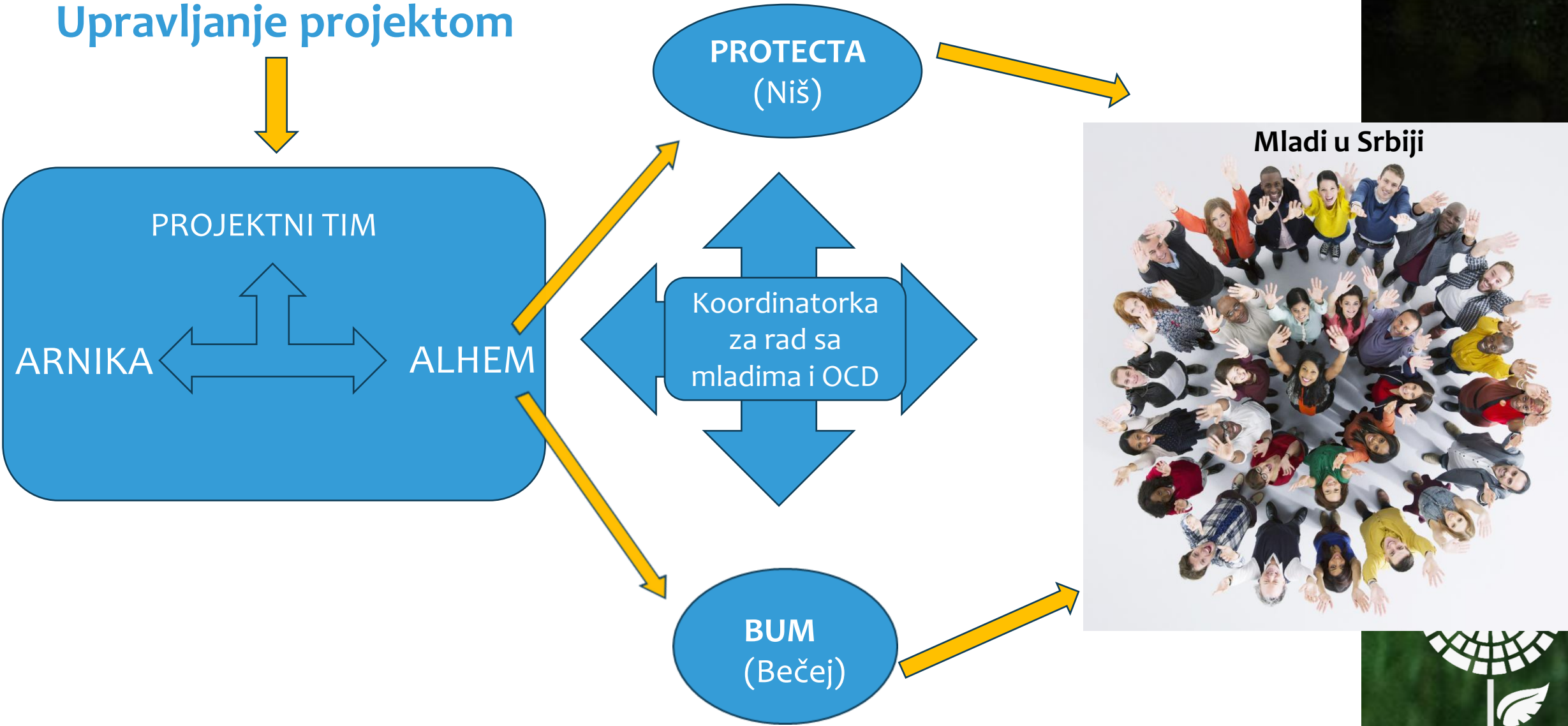
137 toksičnih hemikalija je pronađeno u pupčanoj vrpici

Ftalati u urinu- metaboliti razgradnje 10 ftalata su pronađeni u skoro svim uzorcima urina (2880 uzoraka) dece i tinejdžera

Da li ste znali da je u poslednjih 40 godina broj spermatozoida muškaraca u zapadnom delu sveta opao za 59 procenata? Mnogi istraživači veruju da je to povezano sa izlaganjem hemikalijama iz potrošačkih proizvoda koje ometaju rad hormona.

Upravljanje projektom

Osvrt na prethodni ciklus programa-2024

Šta je cilj?

Da pokrene mlade da se **uključe u procese donošenja odluka** u oblasti zaštite zdravlja i životne sredine, sa posebnim fokusom na oblast bezbednosti od toksičnih hemikalija i proizvoda koji mogu da ih sadrže.

Edukacija

Zagovarački proces

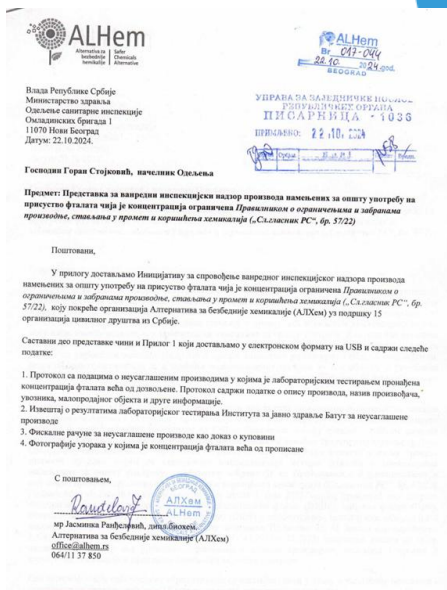
Komunikacija

Održali smo 3 radionice uživo: „Učim da živim zdravije, Biram bezbednije hemikalije”

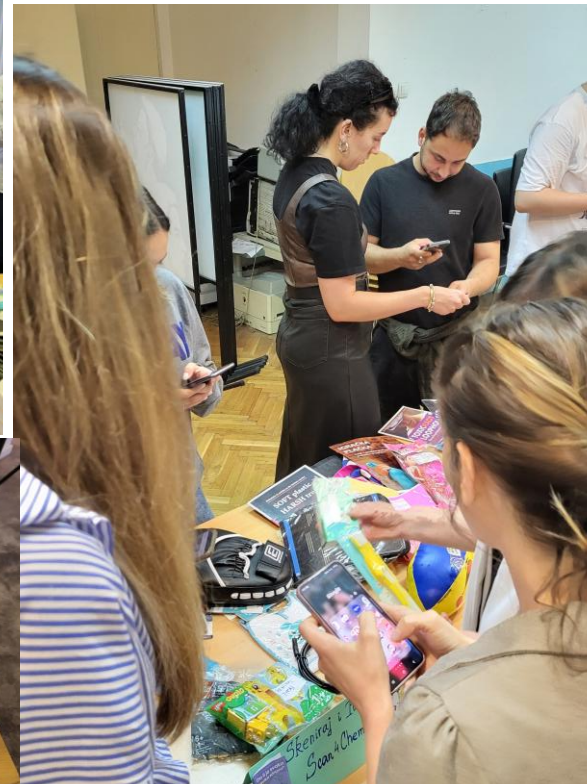
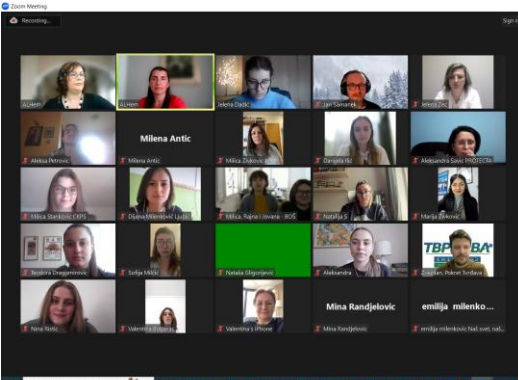
Sproveli smo uzorkovanje i laboratorijsko testiranje 40 proizvoda na prisustvo toksičnih ftalata i izradili izveštaj

Pokrenuli smo dve zagovaračke inicijative u cilju :

- provere primene zabrane/ograničenja toksičnih ftalata u potrošačkim proizvodima na tržištu Srbije
- donošenja ograničenja toksičnih ftalata u EE proizvodima

Evo kako je to izgledalo na radionicama

Evo kako je to izgledalo na radionicama

A ovako u „šopingu“ i obeležavanju uzorka za lab.testiranje

MEKANA plastika, GRUBA istina 2

*Od propisa do primene: Da li smo očistili domaće
tržište od proizvoda sa toksičnim ftalatima godinu
dana posle usvajanja propisa?*

TRANSITION

SOFT plastic, HARSH truth 2

*From Regulation to reality: Have we cleared
the Serbian market of restricted toxic phthalates?*

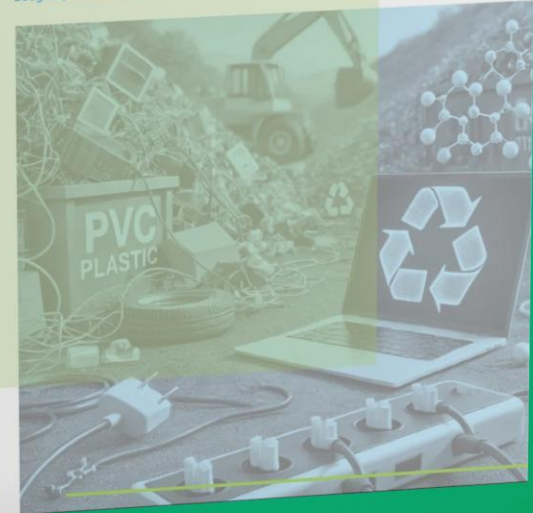
TRANSITION

ANALIZA ALTERNATIVA ZA FTALATE U ELEKTRIČNOJ I ELEKTRONSKOJ OPREMI

Pripremile: Valentina Mart i Jasminka Randelović
Alternativa za bezbednije hemikalije (ALHem)

Beograd, oktobar 2024.

Osvrt na prethodni ciklus programa-2024

Komunikacija ka javnosti

Konferencija za štampu 11.12.2024. Medija Centar

ALHEM TRAŽI POVLAČENJE PROIZVODA KOJI SADRŽE FTALATE

korišćenja hemikalija ("Sl. glasnik RS" br. 57/22), čija je obavezna primena stupila na snagu u julu 2023. godine, još uvek nijedna inspekcija ne kontroliše tržište i ne povlači sporne proizvode. Dr Đuro Macut, endokrinolog i predsednik Srpskog društva za reproduktivnu endokrinologiju, podržao je inicijativu ALHEM organizacije i istakao da dugotrajno izlaganje supstancama koje, poput ftalata, utiču na rad hormona, predstavlja mogući uzrok poremećaja menstrualnog ciklusa, kvaliteta jajnih ćelija i smanjenja broja i pokretljivosti spermatozoida kod muškaraca. ALHEM je u toku 2024. godine sproveo istraživanje u cilju procene primene ovog propisa

Laboratorijska analiza 30 proizvoda široke potrošnje napravljenih od PVC plastike, kupljenih u prodavnicama u Beogradu, pokazala je da se u **63% proizvoda (u 19 od 30) nalazi veći procenat ftalata od dozvoljenog, pri čemu su se koncentracije kretale od 0,15% do čak 50%.**

prodavnicama u Beogradu, pokazala je da se u 63 odsto proizvoda (u 19 od 30) nalazi veći procenat ftalata od dozvoljenog, pri čemu su se koncentracije kretale od 0,15%

vanrednog inspeksijskog nadzora u cilju efikasnije kontrole prisustva ftalata u proizvodima za svakodnevnu upotrebu, kao i povlačenje neusaglašenih proizvoda sa tržišta. Nakon toga

Koji su BENEFITI za mlade učešćem u ovom Programu?

Znanje

Kako možete da postanete nosioci promena u društvu kroz aktivističko delovanje

Kako da utičete na donošenje odluka u usvajanju javnih politika

Kako možete vršiti pritisak na nadležne inspekcije da kontrolišu primenu propisa u praksi

Kako da izaberete bezbednije hemikalije i proizvode za svakodnevnu upotrebu (za sebe, članove porodice, prijatelje)

Iskustvo

Da steknete uvid u rad i delovanje ekoloških organizacija civilnog društva

U zagovaračkom procesu

Networking, razmena iskustava i otvaranje mogućnosti za zajedničko, sinergističko delovanje u budućem radu

Mogućnost nastavka saradnje sa ALHem-om

Potvrda o učešću

Program za mlade ima za cilj - Poziv na akciju!

(288) Mladi nas inspirišu! 🌱 - YouTube

Mladi nas inspirišu! 🌱

